

Anklagen svarer på mange måder til at beskyldte en agentfilm for at plagiere James Bond, fordi der i begge film indgår hurtige biler, letpåkledte damer og spektakulær teknologi.

Pharrell Williams og Robin Thicke optræder med deres megahit *Blurred Lines*. De har lyttet intenst til Marvin Gaye-nummer *Got to Give It Up*, men hvor meget har de faktisk lånt? FOTO: SCANPIX

Plagiat. Sangskrivere har ingen chance for på forhånd at vide, om deres seneste hit vil blive opfattet som et plagiat. Nu strides musikere, jurister og forskere om, hvor lidt der skal til.

Slørede grænser

AF ANDERS BOAS

Ganske som et hus består af mursten, træ og søm, så bygges et stykke musik også af toner, harmonier og rytmiske figurer. Men ligesom de færreste ser de enkelte mursten i et hus, så hører de færreste de enkelte toner, når de lytter til det seneste hit.

Men både i inden- og udenlandske retssale kæmper kunstnere, jurister og musikforskere fra tone til tone i retssager, som skal afgøre, hvor grænsen går mellem de musikalske byggesten, som alle skal have lov at bruge til at skabe nye sange, og så de sammensætninger af byggestenene, som sangskrivere med ophavsretten i hånden kan afholde andre fra at bruge.

Ved retten i Californien er det arvingerne til den legendariske soulsanger Marvin Gaye, der strides med superproduceren Pharrell Williams og sangeren Robin Thicke. Gaye-familien hævder, at Williams og Thicke har plagieret Marvin Gayes sang *Got to Give It Up* fra 1977 på deres hit *Blurred Lines*, der i 2013 var den suverænt mest solgte single i verden.

Dokumenter fra sagen har givet overskrifter om Thickets alkohol- og stofmisbrug og hans manglende deltagelse i arbejdet med at skrive det hit, han står som medforfatter til. Bag dette hurlumhej gemmer sig et principielt spørgsmål.

For normalt skal to sange nemlig have konkrete toner og rytmer til fælles, før man kan tale om et plagiat, men ifølge den engelske musikprofessor Joe Bennett fra Bath Spa University i England, der forsker i sangskrivning og har analyseret de to kompositioner, så er de to sange på papiret meget forskellige på netop det punkt.

Til gengæld lyder sangene ganske rigtigt bemærkelsesværdigt ens med deres disco-æra baslinje spillet på elektrisk klaver og en ledsagende synkoperet koklokke-figur. Ligheden er blevet bemærket i medier som *New York Times* og *Rolling Stone*. Thicke har da også tidligere udtalt, at han med *Blurred Lines* ønskede at lave et nummer, som mindede om netop Gayes *Got to Give It Up*, selvom det under retssagen blev forsvaret med henvisning til Thickets misbrug.

Men hvorfor synes vi, at de to numre lyder så ens, når toner og rytmer slet ikke er identiske? Her skal vi tilbage til det faktum, at de færreste hører musik som kun toner og rytmer. Vi hører hele optagelser med en særlig lyd og fornemmelse:

»Man kan sammenligne det med, når man går på gaden og hører et band af messingblæsere spille. Alle sangene, de spiller, er forskellige, men lytteren vil høre nogle bemærkelsesværdige ligheder, fordi alle sangene er arrangeret efter de samme principper og spilles på de samme instrumenter,« forklarer Joe Bennett.

I den musikvidenskabelig rapport, som Gaye-familien har bestilt for at bevise deres påstand, fremhæves da heller ikke konkrete melodistykker, som kan findes i begge sange. I stedet tales der om, at Williams og Thicke har truffet flere af de samme »kreative valg«, som Gaye tager i *Got to Give It Up*. Begge sange bruger for eksempel falsetsang, koklokke-rytme og fest-larm. Anklagen svarer på mange måder til at beskyl-

Den uforlignelige Marvin Gaye i 1981, tre år før sin død. Nu vil hans arvinger have dømt Pharrell Williams og Robin Thicke for tyveri af groove. FOTO: SCANPIX

de en agentfilm for at plagiere James Bond, fordi der i begge film indgår hurtige biler, letpåkledte damer og spektakulær teknologi, og hvis retten giver Gaye-arvingerne ret, kan det ifølge Joe Bennett få store konsekvenser:

»Så kan man pludseligt dømmes for at have plagieret en sang, uden konkret at have kopieret noget, blot fordi man bruger nogle karakteristiske elementer til at hyldet en given musikstil eller genre, og det kan virkelig begrænse sangskriveres og produceres muligheder.«

MENS der i tvisten om *Blurred Lines* kan være tvivl om, hvorvidt der overhovedet er specifikke toner til fælles mellem de to numre, så har Sø- og Handelsretten i Danmark netop afsagt dom i en sag, hvor ligheden er indiskutabel.

Her er spørgsmålet i stedet, hvor korte rækker af toner der kan beskyttes.

Anstødsstenen er en sekvens på tre ens toner, som oprindeligt stammer fra et stykke reggae-inspireret musik skabt af produktionsselskabet Silverbullit til en reklame for telefonselskabet OiSTER. Den korte sekvens blev senere genbragt i en anden reklame for OiSTER, hvor musikken ikke var produceret af Silverbullit.

De to reklamer med syngende, lilla østere er langtfra uforglemmelig kunst, men ophavsretsloven skal ikke bedømme kvalitet, men hvorvidt

stykket er et udtryk for »selvstændig skabende indsats«.

Selvom et af Silverbullits medlemmer under retssagen kaldte reklamemusik for et »andenrangs job« og forklarede, at han frygtede, at hans vokal på nummeret ville blive genkendt, så forhindrede det ikke sagsøgerne i at argumentere udførligt for, at arbejdet med at kombinere tre ens toner med en tekst bestående af OiSTERs navn og det gamle reggaeudtryk »oi« var nok til at få beskyttelse af ophavsretten.

Det gav Sø- og Handelsretten dem ret i. Og hvis vi et øjeblik ser bort fra det paradoksale i, at anklagen om plagiat kommer fra skaberne af et stykke reklamemusik, som bygger på reggae-genren, som netop blev skabt ved, at en lang række kunstnere konstant lånte musikalske elementer fra hinanden og varierede dem, så sætter afgørelsen ifølge advokat Mads Jørgensen, der forsvarede telefonselskabet i sagen, også en ny grænse for, hvor små brudstykker af musik der kan beskyttes af ophavsretten.

Problemet er, at sangskrivere aldrig på forhånd kan vide, om de har overtrådt den slørede grænse mellem de fælles byggesten og de beskyttede melodier. Det beror nemlig på en konkret vurdering af helheden fra gang til gang, forklarer ophavsretsekspert Peter Schønning, der rådgav Silverbullits advokat under retssagen.

Faktisk behøver en sangskriver ifølge Peter Schønning ikke engang have hørt et nummer for at blive dømt for at stjæle fra det. Sange fra skrivebordsskuffen kan godt nok ikke krænktes, men så snart sangen er udgivet og har kunnet høres i radioen, er det nok til, at det er den sagsøgte, der skal bevise, at han ikke har hørt sangen.

Selvom der ikke kan sættes nogen klar grænse for, hvor få toner en sang må have til fælles med den anden sang, så er det en tommelfingerregel, at risikoen for at krænte andres ophavsret er større, hvis man har mulighed for at vælge mellem mange forskellige kombinationer:

»Hvis det for eksempel er usandsynligt, at to sangskrivere uafhængigt af hinanden vil kunne nå frem til den samme kombination af toner ved et tilfælde, så vil det ofte være beskyttet,« forklarer Peter Schønning.

Men hvad er sandsynligheden for, at to sangskrivere uafhængigt af hinanden skriver den samme melodi? Der er 12 forskellige toner i en oktav, men allerede i en tonerække på seks toner er der næsten tre millioner kombinationer. Og i en tonerække på ni toner kan de 12 toner kombineres på over fem milliarder måder.

Så risikoen for, at to komponister uafhængigt af hinanden skaber de samme korte tonerækker, falder altså dramatisk ved tonerækker, der blot er

lidt længere. Her er endda ikke taget højde for, at en melodi ikke bare er en række af toner, men en række af toner, der spilles på særlige tidspunkter:

»Jeg illustrerer det nogle gange ved at vise, at indledningen til Kate Bushs *Wuthering Heights* kan siges at være stjålet fra et stykke af Brahms' Kvintet i h-mol, fordi de har seks toner i træk til fælles. Men sagen er bare, at det er dårlig musikvidenskab, for når man ser på de to tonerækker rytme, så er de helt forskellige og lyder derfor slet ikke ens,« forklarer Joe Bennett.

Problemet er, at de 12 toner ikke er den eneste begrænsning, som sangskrivere må forholde sig til. Det er nemlig langtfra alle kombinationer af tonerne, der giver musikalsk mening. For det første bruger de færreste melodier alle 12 toner, fordi de skalaer, som de fleste sangskrivere bygger deres hits af, kun består af syv eller fem toner.

Og ligesom en manuskriptforfatter ikke pludselig kan hive en ildsprudende drage ind i en socialrealistisk film, så har alle musikalske genrer også nogle normer, som gør, at endnu færre kombinationer af toner vil give mening.

Derfor er der desværre ikke nogen formel, som kan fortælle os, hvor stor risikoen egentlig er for, at hitmagere som Pharrell Williams uden at vide det kommer til at plagiere en eller anden sang, de måske aldrig har hørt.

God tid i

ANGKOR WAT

INDOKINA

INDOKINA
Det bedste af Indokina. Chiang Mai med natbazar og Den Gyldne Trekant med opiumsmuseum på grænsen til Burma. Vi krydser Khong floden. Etniske minoriteter og markeder i Laos. Charming Luang Prabang og fly til Cambodia. Sølvpagoden i Phnom Penh og solopgang ved Angkor Wat. Max 20 deltagere. **21 dage - 24.900 kr - 8. til 28. november**

LAOS OG CAMBODIA
Eventyr i de to mindst kendte lande i Indokina. Luang Prabang i Laos er en af verdens kulturbyer. Besøg i stammelandbyer og på lokale markeder. Vi sejler på Mekong-floden og bor ved smuk vulkan-sø. I Cambodia ser vi Sølvpagoden og Angkor Wat. Max 20 deltagere. **21 dage - fra 23.900 kr Afrejse 24. januar - 5. marts - 24. oktober**

CAMBODIA OG SYDVJETNAM
De store højdepunkter er Angkor Wat og et krydstogt i Mekong-deltaet, og blandt mange andre oplevelser er flydende byer på Tonle Sap søen, Ho Chi Minh City (Saigon) og guerillaernes tunneler fra Vietnamkrigen. Til sidst hvid sandstrand i fiskerleje. Max 20 deltagere. **16 dage - 18.600 kr - 23. januar til 7. februar**

VIETNAM OG ANGKOR WAT
Kulturrejse med både menneskeskabte vidundere – og naturens egne. De store højdepunkter er sejladser i Ha Long bugten og templet Angkor Wat. I Hanoi ser vi Pagoden på én søjle og Litteraturtemplet. God tid i den stemningsfulde og velbevarede by Hoi An. Max 20 delt. **17 dage - 19.900 kr - 21. marts til 6. april**

Viktors Farmor WORLD-WIDE EXPEDITIONS
Små grupper · danske rejseledere · 86 22 71 81 · www.viktorsfarmor.dk